

Posudek vedoucího práce

Barbora Korčianová: Problém *hikikomori* v současném Japonsku

Není sporu o tom, že od přelomu 80. a 90. let dvacátého století se japonská společnost setkává s celou řadou problémů „patologické“ povahy, na jejichž řešení nemá dostatečné mechanismy. Jedním z takovýchto problémů je i ztráta schopnosti některých jedinců vstupovat do sociálních vztahů a komunikovat v rámci běžných, v dané společnosti zavedených komunikačních vzorců. Tento jev, označovaný jako *hikikomori*, samozřejmě není výsadou japonské společnosti a v posledních letech se stává obecným problémem téměř všech vyspělých, postindustriálních společností. Protože je to však právě Japonsko, kde míra jeho společenské závažnosti dosáhla vrcholu, pronikl tento výraz do odborné terminologie a je dnes v odborných kruzích přijímán stejně jako slova *samuraj* či *gejša*.

Na první pohled se tedy zdá, že takovýto problém bude mimořádně nosným tématem, kterého se lze zhostit z různých úhlů pohledu. Diplomantka se rozhodla omezit tyto přístupy pouze na pohled sociální antropologie (str. 4), a to i navzdory skutečnosti, že se jedná o jev mimořádně komplikovaný (jak ostatně sama v úvodu konstatuje), a takovéto zjednodušení (účelová jednostrannost) může v konečných důsledcích výrazně snížit vypovídací hodnotu dosažených výsledků a závěrů.

Struktura a obsah práce

Práce se skládá z úvodu (4 strany), tří kapitol (24 stran, 29 stran, 6 stran), závěru (4 strany) a seznamu literatury. Již na první pohled je patrná značná nevyváženost jednotlivých kapitol, které tvoří hlavní část práce. V úvodu sice diplomantka vymezuje předmět svého studia, činí tak ale příliš obecně. Konkrétní otázky, které hodlá řešit (str. 6 – „Proč se tento problém projevuje právě izolací jedince?“ „Je to způsobeno společensko-kulturními specifiky japonské společnosti?“ „Hospodářský vývoj a jeho vliv na výchovu dětí“ atd.), však působí trochu vytrženě z kontextu. Názvy prvních dvou kapitol („Hikikomori obecně“ a „Hikikomori v současné japonské společnosti“) jsou logické – čtenář očekává, že v první kapitole se seznámí s problémem hikikomori v obecně rovině (například z pohledu avizované „sociální antropologie“) a ve druhé kapitole pak bude informován o projevech tohoto fenoménu v japonské společnosti. Již letmý pohled na první kapitolu však vypovídá o absenci hlubšího teoretického výkladu. Po úvodní definici termínu hikikomori, která je téměř výhradně postavena na argumentaci dr. Saitóa (text je droben dlouhými pasážemi, které popisují konkrétní případy; vlastní přínos autorky je omezen na několikařádkový „spojovací“ text), diplomantka přechází ke kvantitativní analýze empirických dat (počet případů, rozdělení podle pohlaví); poté se vrací zpět k základní charakteristice sledovaného jevu, aby se po několika stránkách opět uchýlila ke konkrétním příkladům. Celá kapitola tedy není diskuzí nad obecnými (= zobecněnými) stránkami studovaného jevu, ale spíše popisem projevu tohoto fenoménu v Japonsku. Druhá kapitola je asi tím nejcennějším co práce přináší – obsahuje totiž celou řadu konkrétních příkladů, popisů a projevů

hikikomori u jednotlivých „pacientů“. Diplomantka tak nabízí čtenáři konkrétní, primární materiál, který se snaží utřídit podle nějakého systému – bohužel logika tohoto třídění není příliš zřejmá. Poslední kapitola, kterou s ohledem na rozsah (6 stran!) lze zřejmě jen těžko označit za samostatnou kapitolu, nepřináší v podstatě nic nového, pouze řadí známá fakta do trochu jiného kontextu. Závěr je pak již jen shrnutím tvrzení, u kterých není vždy jasné, k jaké části výkladu se vlastně vztahují. Často jsou to sice převážně pravdivá, nicméně z kontextu vytržená tvrzení – viz. např. bod 3.

Po obsahové stránce práce vykazuje jeden zásadní metodologický nedostatek – chybí jí zásadní teoretické ukotvení. Metodologicky práce vychází z jediného přístupu, z prací dr. Tamakiho Saitóa, který je zde představován jako zásadní autorita. Nechci zpochybňovat přínos dr. Saitóa ke studiu tohoto jevu, uvítal bych však polemický přístup srovnávající jeho interpretaci s jinými přístupy. Navíc je mírně paradoxní, že diplomantka vychází ze studie psychologa/psychiatra, přestože se v úvodu rozhodla omezit pouze na přístup sociální antropologie. Zajímavá by také byla diskuze o podstatě tohoto jevu – je to problém sociologický či antropologický, nebo spíše psychologický (psychiatrický) se závažnými společenskými dopady? Vzhledem k tomu, že většina prací starší i novější provenience je psán především psychology a klinickými psychiatry, dá se předpokládat, že půjde spíše o druhou variantu.

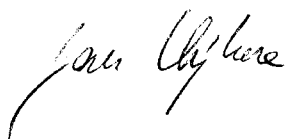
Formální náležitosti

Práce je sepsána stylisticky nevyváženým způsobem – od jednoduchého vypravěčského stylu po „odborný“ jazyk. Na mnoha místech však čtenář ztrácí návaznost – přečte si řadu velice zajímavých a poutavých příběhů, ale ne vždy je mu jasné, co jimi chce diplomantka ilustrovat.

Závěr

Práce se zabývá nepochybně velice zajímavým a aktuálním problémem, nicméně způsob jeho zpracování vypovídá o jistém chvatu, se kterým byla práce sepsána, a o absenci solidního teoretického ukotvení. V tomto ohledu je na diplomantce, aby svoji obhajobou přesvědčila komisi, že úroveň předkládané práce odpovídá nárokům kladeným závěrečnou magisterskou prací.

V Praze, 18. 5. 2008

Jan Sýkora

ÚDLV FF UK v Praze